

E-kirjastopalvelut Kosovon Oikeuslääketieteen osastolle

POSTED ON **3.3.2016** BY **SAMU KYTÖJOKI**

THL ja Helsingin yliopiston [Oikeuslääketieteen osasto](#) ovat kehittäneet Kosovon oikeusministeriön alaisen oikeuslääkintöosaston rakenteita ja toimintoja nykyaikaiselle tasolle [kansainvälisessä EU-projektissa](#). Projektin ensimmäinen vaihe kesti 10.2.2014 – 9.2.2016, mutta hanke on saanut jatkoaikaa ensi vuodelle. Projekti on rahoitettu EU:n mahdollisille ehdokasmaille osoitetun liittymistä valmisteleavan tukivälineen kautta (Instrument for Pre-accession Assistance, IPA). Yksi osa EU-IPA-projektia oli suunnitella elektroninen kirjasto Kosovon Oikeuslääketieteen osastolle (DFM) ja järjestää koulutus elektronisen aineiston hyödyntämisestä.

Kosovo DFM:n e-kirjaston perustamisen alkuvaiheet

Omalta kohdaltani projekti alkoi talvella 2014. Kosovo DFM:llä ei ollut ennestään kirjastotiloja eikä -palveluja. Niinpä tuntui luontevimmalta perustaa e-kirjasto, työnimenä oli mini e-kirjasto. Ensimmäinen vuosi meni kirjaston perustamiseen liittyvien selvitysten tekoon, yhteistyön rakentamiseen, eri yhteistyötahojen, kansainvälisten tietokantojen kartoitukseen ja e-aineistoehdotusten läpikäyntiin. Kaikki projektin laitehankinnat (sekä laboratorio -yms. ja IT-hankinnat) viivästyivät lähes vuodella EU-kilpailutuksessa. Tietokoneet saatiin laitokselle syyskuussa 2015. Koneiden asennuksen jälkeen matkani Pristinaan toteutui marraskuussa 2015.

Tehtäviini kuului myös arvioida koulutustarvetta ja opettaa koulutettavia suunnitellun ohjelman mukaan. Sain syyskuun 2015 lopulla lukujärjestyksen, jonka mukaan valmistelin esitykset, jotka käännettiin myös albaniaksi. Olin tallentanut ennen matkaa kaiken mahdollisen aineistoni muistitikulle, koska Pristinassa internet-yhteydet toimivat oikeusministeriön kontrollissa ja katkeilevat välillä. Muutenkin toimintakulttuuri on Kosovossa erilainen. Internet ei ole kaikkien käytettävissä, Facebookiin ja muuhunkaan sosiaaliseen mediaan ei pääse laitoksella.

Kosovon matka 1.-14.11.2015

Lensin Istanbulin kautta Pristinaan, jossa hymyilevä tullivirkailija kyseli ystävällisesti kuulumisiani. Hotellilta oli auto vastassa. Hotelli tuntui olevan täynnä EU-virkamiehiä Euroopan eri maista. Ensivaikutelma maasta oli positiivinen, vaikka ensimmäinen viikko oli kylmä ja ilma ruskohiililämmityksestä sumuinen. Toisella viikolla aurinko paistoi ja oli kesäisen lämmintä. Ruoka oli maukasta ja halpaa.

Ensimmäisenä työpäivänäni orientoiduin tulevaan. Lopullinen aikataulu ja esitysten sisällöt tarkentuivat. Luennoin yhteensä 15 tuntia Pristinan oikeuslääketieteen laitoksella. Pidin

koulutussalissa esitykset PowerPointin avulla, sillä salista puuttui internetyhteys. Esitysten aiheita olivat:

- Johdatus e-kirjastoon
- Meilahden kampuskirjasto Terkko – Helsingin yliopiston kirjasto
- Terkko Navigatorin Kosovo DFM eKirjasto
- Open Access
- PubMed
- Mesh-terminologia
- Hinari- ohjelma
- EBSCOHost
- Google Scholar.

Pääsin testaamaan Hinari- (WHO) ja UpToDate -tietokantoja Kosovon Telemedicine-keskukseen. Toisella viikolla annoin 30:lle laitoksen koulutettavalle henkilölle yksilöllistä lähiopetusta tunnin per henkilö em. tietokantojen käytöstä. Google Scholar osoittautui erinomaiseksi tietokannaksi erityisesti oikeuslääketieteen arkeologeille ja antropologeille.

Verkostoituminen

Alusta alkaen oli selvää, että verkostoituminen paikallisten kumppanien kanssa on olennaista e-kirjastopalvelujen aikaan saamiseksi. Kahteen viikkoon mahtui paljon kokouksia yhteistyötahojen kanssa.

Vierailimme Kosovon telelääketieteen keskuksessa, jonka kanssa Kosovo DFM teki marraskuun alussa sopimuksen Hinari- ja UpToDate-tietokantojen käyttöoikeuksista. IPA-projektin tuella tekniset yhteydet luotiin marraskuussa 20 PC:lle Kosovo DFM:lle. Samalla viikolla Kosovo DFM sai käyttöoikeudet Pristinan yliopiston EbscoHostin tietokantaan.

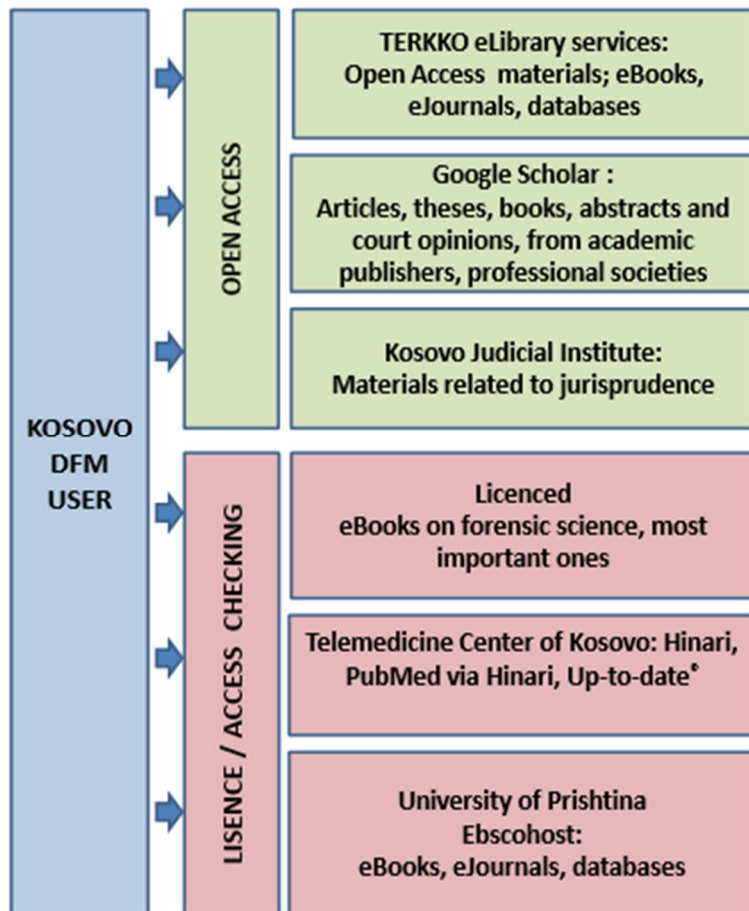
Tapasimme myös Kosovon Kansalliskirjaston edustajan, joka osoittautui keskeiseksi henkilöksi Kosovo DFM:n kirjastoa kehitettäessä. Keskustelimme myös parhaista tavoista ostaa e-kirjoja ja -lehtiä: kustantajan vai konsortion kautta.

IPA- projekti on tukenut taloudellisesti Kosovo DFM:ää, jotta se liittyisi jäseneksi Association of Electronic Libraries-organisaatioon. Jäsenyys mahdollistaa EIFL:n (Electronic Information for Libraries) jäseniä käyttämään EIFL:n elektronisia resursseja. EIFL on kansainvälinen voittoa tavoittelematon organisaatio, joka työskentelee kirjastojen kanssa.

Viimeinen työpäiväni Kosovossa sisälsi erilaisten EU-raporttien tekoa.

Kosovo DFM eKirjaston osat

Kosovo DFM eLibrary

16.11.2015 / HS and SS

Kosovo DFM eKirjaston rakenne

Kosovo DFM eKirjasto koostuu useista osista:

- **Telemedicine Center** sijaitsee yliopiston sairaalakampuksella kuten myös Kosovo DFM. Telemedicine Centerin kautta Kosovo DFM voi käyttää klinikoille hyödyllistä UpToDate-tietokantaa. Hinarin kautta on laaja valikoima e-lehtiin. Sieltä aukeaa mm. Jama, Lancet, Nature ja New England Journal of Medicine.
- **Pristinan yliopistolla** on pääsy lukuisiin tietokantoihin, e-kirjoihin ja e-lehtiin. Pristinan yliopiston yhteistyösopimuksen kautta Kosovo DFM sai käyttöönsä mm. EBSCOHost-tietokannan. Kuitenkaan kokoelma ei sisällä olennaisia oikeuslääketieteen kirjoja. Lisenssit niihin hankittiin IPA-projektin turvin.
- **Kosovo Judicial Institute** (KJI) tarjoaa jatkuvaa lakikoulutusta oikeuslääketieteen ammattilaisille. Kosovon DFM:llä on pääsy KJI:n Open Access materiaaliin sekä oikeusproseduuriin liittyviin erityisaineistoihin.

Terkko Navigator Kosovo DFM eLibrary

Terkko Navigatoriin on rakennettu [pieni minikirjasto Kosovo DFM](#). Kosovon Oikeuslääketieteen osaston ja Helsingin yliopiston kirjaston allekirjoittama sopimus koskee Terkko Navigator Kosovo DFM eLibrary –palvelun käyttöä. Asiakas saa käyttöönsä Terkko Navigatorin tarjoamat palvelut. Palveluun kirjaudutaan rks-gov.net -sähköpostiosoitteella. Palvelun sisälle on rakennettu Kosovo DFM eLibrary -profiili, ja lisäksi jokainen asiakas voi rakentaa vielä oman profiilinsa. Näiden profiilien kautta asiakas saa tarvitsemansa palvelut, kuten mm. tärkeimmät tietokannat ja RSS-feedit.

Palvelu otettiin vastaan innostuneesti. Uudet asiakkaamme totesivat, että nyt he ovat nykyajassa. Noin 30 henkilöä rekisteröityi Terkko Navigator Kosovo DFM:n käyttäjäksi ja teki itselleen omia profiileja. Koulutettavat tutkivat aktiivisesti Terkko Kosovo DFM eLibrary:n hakumahdollisuuksia oman mielenkiinnon ja aihepiirinsä mukaan ja oppivat uusia arkistointitapoja 'omiin kokoelmiinsa'.

Kuvia matkalta

Kuva

koulutustilanteesta

Koulutuksessa työparinani oli tulkki, joka oli laitoksen oma lääkäri ja antropologi (kuvassa takana Amerikan lipun kohdalla). Kahden lauseen jälkeen tulkki toisti saman albaniaksi. Tähän rytmiin tottui ensimmäisen päivän jälkeen eikä toisella viikolla tulkkausta edes huomannut. Opin muutamia ydinsanoja albaniaksi. Tulkista kehkeytyi kahden viikon aikana erinomainen kirjastotietokantojen käyttäjä ja esittelijä. Uskoisin, että laitoksen henkilökunta kääntyy jatkossa hänen puoleensa tiedonhakukysymyksissä.

Koulutettavat edustivat eri ammattikuntia: oikeuslääkäreitä, oikeuskemistejä, sairaanhoitajia, antropologeja, arkeologeja, histopatologeja, psykologeja ja poliiseja. Keskeinen tiedonhaun aihepiiri oli kadonneet henkilöt, heidän tunnistamisensa ja perheen yhdistäminen sekä oikeuslääketieteellinen antropologia ja arkeologia.

Kosovon

kansalliskirjasto. Kuva: qiv@Flickr.com

Kosovo DFM:n merkittävä yhteistyökumppani on Kosovon kansalliskirjasto, jonka myötävaikutuksella Kosovo DFM pyrkii Kosovon CELK-konsortioon. Tämän kontaktin ansioista Kosovo DFM saa käyttöönsä EU-varoin hankitut keskeiset oikeuslääketieteen e-kirjat edullisesti.

Välitin Kosovon kansalliskirjaston edustajalle Europeana libraryn johtajan toiveen, että Kosovon Kansalliskirjasto liittyisi Europeanaan. Liittymiseen voi kuitenkin olla poliittisia esteitä.

Kuvia

kadonneista ihmisistä parlamenttitalon edessä

Kosovon traumaattinen historia oli Pristinassa läsnä. Maassa katosi sodissa tuhansia henkilöitä, joista vielä 1700 on löytymättä/tunnistamatta. Joukkohautoja avataan edelleen. Yhden vainajan luita

voi löytyä useasta haudasta. Näin on pyritty sotkemaan jälkiä ja hankaloittamaan tunnistusta. Kosovon väestön keski-ikä on 29 vuotta – Euroopan nuorinta.

Hallintorakennus Pristinan kävelykadun
tuntumassa

EU on keskeinen rahoittaja Kosovossa ja arvoyhteisö, joka pyrkii juurruttamaan kohdemaahansa avustuksien vastineeksi EU:n arvoja, parantamaan ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta sekä kitkemään maassa rehottavaa korruptiota.

Bill Clintonin patsas

Kosovon sota päättyi vuonna 1999 Naton pommituksiin. Tästä syystä Bill Clinton on saanut patsaan ja nimikkokadun Pristinan keskustaan. Hillary-niminen liikekin löytyi samaisen kadun varrelta. Myös rauhanneuvottelija Martti Ahtisaari on saanut oman nimikkokadun kaupunkiin.

Kulkukoiria

Pristinassa oli runsaasti kulkukoiria. Kuvan korvamerkityt ja rokotetut kulkukoirat 'She' ja 'He' olivat kotiutuneet Kosovon oikeuslääketieteen osaston aidatulle pihalle, jossa ne tervehtivät aina iloisesti.

Teksti ja kuvat

Mervi Vanttola

kirjastonhoitaja

Meilahden kampuskirjasto Terkko